

Mi lesz az európai emberekkel?

Az Európai Szakszervezeti Szövetség Kongresszusáról

Európában csakúgy, mint a világ más részein, a szakszervezeti mozgalom szembesült azzal, hogy változtatnia kell politikáján és szervezeti formáján annak érdekében, hogy megfeleljen a gazdaság globalizációjának, az információs társadalom, valamint az ennek következtében megváltozott munka világa követelményeinek. Ugyanakkor meg kell őrizni a szakszervezeti mozgalom alapvető értékeit és céljait, melyek ma is változatlanok: a demokrácia, a társadalmi igazságosság, a teljes foglalkoztatottság és a szolidaritás.

E szellemben zajlott Helsinkiben az Európai Szakszervezetek Szövetségének Kongresszusa.

Főcze Lajos, szakszervezetünk, valamint az Autonóm Szakszervezetek Szövetsége elnöke, mint közelmúltbéli családtag köszöntötte a Kongresszust. Köszöntőjében egyebek közt elmondta:

- Erőt jelent számunkra is, hogy a gyakorlatban valóra válnak Jacques Delors álmai, miszerint "biztosítani akarom, hogy a szakszervezetek kihagyhatatlanok legyenek Európa gazdasági és szociális döntéshozatalából". Ennek szellemében az Európai Szakszervezeti Szövetség egyre növekvő súllyal vett és vesz részt az Unió szociális törvényhozásában.

- Ezért üdvözöljük, hogy a finn elnökség alatt, a "társadalmi felelősség" jegyében folytatni kívánják olyan törvények megalkotását, amelyek a munkafeltételek minimális szabványaira vonatkoznak.

- Szorgalmazzuk, hogy az ETUC legyen kezdeményezője annak, hogy Európának legyen humán stratégiája. Azaz, a meglévő gazdasági, politikai-igazgatási, hatalmi-védelmi stratégiák mellett választ kell adni arra a kérdésre is, hogy "vajon mi lesz az emberekkel"? Mi lesz az európai embert érintő technikai, gazdasági mozgás kihatásaival? Mi lesz a kisebbségi, etnikai és vallási konfliktusokkal? A mostani európai helyzet tanulságai nagyon is egybecsengenek ezekkel az igényekkel.

- Kezdeményezzük, hogy az egyes anyacégek európai üzemi tanácsaiban a tagságra jelölt országokban működő külföldi cégek hazai munkavállalóit képviselők legalább megfigyelőként jelen lehessenek. Számos jó példa bizonyítja, hogy ezt meg lehet tenni. Ugyanakkor itt áttörésre van szükség. Ezt tekintjük az európai szakszervezetek szolidaritása egyik legfontosabb, kézzel fogható megnyilvánulásának.

- Indokoltnak tartjuk, hogy az elkövetkező időben kerüljön sor az ETUC szervezésében európai szakmai konferenciákra, ahol többek között

- a munkaidő felhasználás rugalmasságáról, az ezzel kapcsolatos lehetséges szakszervezeti stratégiákról,

- a rugalmas és atipikus foglalkoztatási formákban dolgozók és a szakszervezeti érdekvédelem kérdéséről,

- a felelős gondoskodás, a munkavédelmi, a foglalkozás-egészségügy, valamint a szakszervezetek követendő lépéseiről

kerül sor eszmecsere-re, tapasztalatátadásra.

Főcze Lajos a kongresszuson is beszélt arról, hogy az Európai Unió bővülése, a tagságra jelölt országok integrációja elképzelhetetlen hosszú távú tervezés és hozzá kapcsolódó jogalkotás nélkül. A szociális szférára, a munka világára vonatkozó jogalkotás pedig széles körű társadalmi megalapozottságot és elfogadottságot igényel. A mai hatalom jóformán mindenütt kormányzás központú, demokratikus bázisa, támogatottsága, döntéseinek elfogadottsága csökken. Ezért a nemzeti kormányok döntéseinek legitimitását és elfogadottságát csak növelheti a munka világában zajló érdemi egyeztetés, a döntéshozatalra irányuló vélemények, javaslatok érdemi vitája, mérlegelése.

Az emberi jogok érvényesülésének alkotó eleme a munkavállalói jogok tisztelete. A társadalmi békének meghatározó erejű forrása a munkabéke, a szociális partnerek és a kormányzat – ha már a futball nyelvén divat ma politizálni – összjátéka. Fontos üzenet ez Magyarország számára is.

Tisztelt Olvasóink!

A nyár nem kedvez a híradásnak, mondják "uborkaszegzon" van. Természetesen hírek mindenütt vannak, hiszen a pár napos szabadságolások mellett a munkavállalók dolgoznak, a törvényalkotók időközben elfogadták a Munka Törvénykönyvének módosítását, a hat országos szakszervezeti szövetség tiltakozást jelentett be, a miniszterelnök váratlanul tudatta, hogy a jelenlegi egy évről 6 hónapra kívánják rövidíteni a munkanélküliek ellátását biztosító járadék időtartamát. Az ICN Alkaloida Rt. sajtótájékoztatóján szembesültünk egy újabb valósággal, közel nyolcszáz munkavállaló, illetve tagunk elbocsátásának hírével.

A gazdaság helyzetét ki optimistán, ki aggódva mérlegeli. Saját gazdaságunk is kíván némi újabb spórolást, ezért az év második felében olvasóink ritkábban vehetik kezükbe lapunkat, azaz a továbbiakban kéthavonként olvashatják lapunkat.

E nyári számunkban elsősorban a magyar vegyipar helyzetéről adunk átfogó tájékoztatást a Magyar Vegyipari Szövetség szemszögéből, dr. Csurgai Lajos értékelését, és örömmel vesszük, ha olvasóink közül néhányan tollat ragadnak és hozzászólnak a megjelent sorokhoz.

Mindazoknak a tagtársainknak, akik szabadságukat aktív pihenéssel tölthetik, frissülést, erőben egészségben gazdagodást kívánunk.

Mit üzen Európa a munkavállalóknak?

A szociális viszonyok harmonizációjának elemzése dr. Kondorosi Ferenc egyetemi docens írása. Kondorosi tanár úr előadásait a közelmúltban nagy örömmel volt szerencsém hallgatni, írását az Európai Szakszervezeti Szövetség Kongresszusának apropóján adjuk közre.

A munka világában kevesen gondolják, hogy az elmúlt 10 év sikerágazatai közé sorolható a szociális jogokra, az érdekvédelemre, a foglalkoztatáspolitikára irányuló jogalkotás.

A szociális pártállam még az úgynevezett második generációs jogok - a gazdaság, a szociális szféra, a kulturális élet, az oktatás - terén "versenyzett" a nyugati világgal. Azokban az évtizedekben nálunk valóban nem létezett - legfeljebb az üzemeken belül - munkanélküliség, és volt táppénz, gyés, gyed. Hogy az akkori intézkedéseknek és nyomukban a kétkeresős családmódnak, a lakosságot a városokba húzó gyártelepítéseknek milyen hatása érződik a mai társadalom szerkezetében, szép kutatói téma és emberi sorsok regényt érdemlő elemzése lehet.

Szociális Karta

A munka világa azonban szüntelen megújulásra készlet és nehezen tűr nosztalgiát. A "nyugat", a "kizsákmányoló polgári világ" ugyanis elég korán kapcsolt. Már 1961-ben (s jól tudjuk egy nemzetközi szerződés nem napok alatt készül) megalkotta a világ máig legjelentősebb szociális egyezménynek tekinthető dokumentumot, a Szociális Kartát.

Magyarország 1991-ben nyilatkozta ki, hogy csatlakozik a Kartához. A "befogadás" meglehetősen hosszú ideig tartott, s az eredmény sem lett a legfényesebb. Ez az egyezmény ugyanis egyszerű hivatalnok emberek számára nehezen érthető. A kötelező körök mellett választható jogokat is enged: a csatlakozó ország eldöntheti, hogy az Egyezmény nyújtotta skálán milyen újabb jogokat választ - vállal. Amíg Magyarország jelentős mértékben késlekedett a szociális tárgyú jogalkotással az EU hatalmas lépéseket tett, hogy szociális Európává váljon.

"Európa többet jelent, mint közös piacot, vagy a vámhatárok megszüntetését. A dinamikus és erős Európa legalább annyira a szociális jogok alapzatának elismerésére is hagyatkozik" - állítja a Közép- és Kelet-Európa társult országainak felkészülése az Európai Unió egységes belső piacába történő integrációra című dokumentum, ismertebb nevén Fehér Könyv.

A szociális gondolkodás igénye nem a XX. század végének találmánya. XIII. Leó pápa *Rerum novarum* kezdetű enciklikája már 108 évvel ezelőtt a munkáskérdésekre, a szabadverseny kapitalizmus által kiváltott társadalmi feszültségekre koncentrált. Az érdekegyeztetés gondolata - azaz a munkavállalók, a munkaadók, illetve a kormány közös konzultációjának és megegyezésre való törekvésének igénye - már a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alkotmányában eljutott a kötelező szabályozás szintjére. Kevesek előtt ismert, hogy a szervezet alkotmánya nem a közelmúlt dokumentuma: a szöveg a nálunk elsősorban más összefüggésekben említett trianoni békeszerződés részét képezi. Nem könnyíti a szociális tárgyú hazai jogalkotást, hogy az ILO számos dokumentuma meg sem jelent magyar nyelven. Azoknak az egyezményeknek a jelentős részét sem tették közzé, amelyekhez Magyarország már évtizedekkel ezelőtt csatlakozott.

Delors álma

A mai Európában a foglalkoztatás-, a szociálpolitika és az érdekegyeztetés nemcsak a politika, hanem a hosszú távú társadalmi békét szavatolni kívánó jogalkotás számára is egymástól nehezen elválasztható, egymáshoz ezer szállal kötődő fogalmak.

Az EU jogfejlődése az utóbbi években kifejezetten szociális tartalmat kapott és megeremtette a szociálpolitikai jogalkotás egységét, harmonizációját. A maastrichti szerződés szociálpolitikai jegyzőkönyvének aláírásával a szociális partnerekkel folytatott egyeztetés intézményesült az EU-ban. Így aztán Magyarországnak egy olyan egységes Európához kell csatlakoznia, ahol - Jacques Delors álmának megfelelően - a közös piacot össze kell kötni a szociális viszonyok jogharmonizációjával. Az Európai Bizottság 1984-1985 között hivatalban lévő elnöke ugyanis kinyilvánította: "biztosítani akarom, hogy a szakszervezetek kihagyhatatlanok legyenek Európa gazdasági és szociális döntéshozatalából".

Az Európai Szakszervezeti Szövetség az 1990-es évektől egyre növekvő súllyal vett részt az EK

szociális törvényhozásában.

Kötelező konzultáció

Az Európai Szakszervezeti Szövetséggel és partnerszervezeteivel az Európai Bizottság konzultálni köteles a szociális tartalmi döntéshozatal folyamatában. A szociális partnerek tíz hetes határidővel foglalnak állást vagy alakítanak ki ajánlást a Bizottság számára. Amennyiben a szociális partnerektől indul ki egy javaslat (hivatalosan csak a bizottság kezdeményezhet jogalkotást), akkor kezdeményezhetik a kilenc hónapos tárgyalásos eljárást, melynek keretében a partnerek megállapodhatnak az adott kérdésben és felkérhetik a Bizottságot, hogy ennek alapján terjesszen elő javaslatot a Tanácsnak. Az EU döntéshozatali rendszerében mind az Európai Szakszervezeti Szövetség, mind az Európai Munkáltatói Szövetség és az Állami Tulajdonú Gazdasági Szervezetek Szövetsége - igaz, korlátozott, de valóságosan érvényesülő - felhatalmazást kapott a kollektív alkuban való részvételre. Fontos üzenet ez Magyarország számára is, ahol a jogalkotás rendjét egy meglehetősen erőtlén és elavult (1987-ből származó) törvény szabályozza, a szociális érdekegyeztetés rendszerét pedig a kormányzat saját játékszerének tekinti.

Szociális akcióprogram

A makroszintű európai érdekegyeztetés mellett a mikroszintű alku csírái is kialakultak az EU-ban, erről az Európai Üzemi Tanácsokról irányelv rendelkezik. Az irányelv mindazon vállalatoknál előírja az Európai Üzemi Tanács kialakítását, amelyek 1000 főnél több munkavállalót foglalkoztatnak az EU tagállamaiban, és minimum 150 főt foglalkoztatnak legalább két tagállamban. E szervezetek feladata a munkakörülmények és a foglalkoztatás feltételeinek javítása.

Az Európai Bizottság egy éve adott ki közleményt az új, 2000-ig tartó szociális akcióprogramról. A dokumentum leszögezi, hogy a gazdasági fejlődés alapvető célja a lakosság életszínvonalának javítása egy kiegyensúlyozott makrogazdasági stratégia keretében. Ebben az összefüggésben a gazdasági és a szociális fejlődés egyenlő mértékűek. A program kiemelt figyelmet fordít a munkahelyek teremtésére és a munkanélküliség megelőzésére, a munkaszervezés modernizálására, a munkahelyi biztonság és a egészség garanciáinak megteremtésére, a szociális védelmi rendszer modernizálására, a közegészségügy fejlesztésére.

Az integrációra való felkészülés folyamatában nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a körülményt, hogy az Európai Unió alapvetően gazdasági indíttatású integráció. Az egységes piac, a minél szabadabb verseny a tagállamok gazdasági szereplői számára a foglalkoztatásban is jelentkezik (elsősorban a munkanélküliség formájában).

A monetáris unió, a közös pénz bevezetésének várható hatása a még szabadabb verseny lesz, s ez bizonyosan kihat majd a foglalkoztatásra is. A munkanélküliség orvoslása - amely a társadalmi felemelkedés és a belső béke stabilizálása szempontjából elengedhetetlen - azonban a tagállamok kormányainak és költségvetésének a feladata marad.

Demokratikus deficit

Az integráció elképzelhetetlen átfogó, hosszú távra szóló társadalmi tervezés és hozzá kapcsolódó jogalkotás nélkül. A szociális szférára, a munka világára vonatkozó jogalkotás pedig széles körű társadalmi megalapozottságot és elfogadottságot igényel. A modern kormányok - s ezzel az EU kormánya, a Bizottság is így volt - előszeretettel mellőzik a demokratikus intézményeket. A hatalom kormányzasközpontú, demokratikus bázisa, támogatottsága, döntéseinek elfogadottsága csökken. Az EU azonban időben korrigálta magát, számos vonatkozásban oldott a demokratikus deficiten.

A parlamenti választások által létrehozott nemzeti kormányok döntéseinek legitimitását és elfogadottságát csak növelheti a munka világában zajló érdemi egyeztetés, a döntéshozatalra irányuló vélemények, javaslatok érdemi vitája, mérlegelése. A társadalmi békének meghatározó erejű forrása a munkabéke, a szociális partnerek és a kormányzat összjátéka.

Állásfoglalás az ágazati kollektív szerződésekről és kiterjesztésükről

Az ágazati kollektív szerződések helyzetéről és kiterjesztési kérdéseiről rendezett konferenciát az Autonóm Szakszervezetek Szövetsége, a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége valamint a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet a közelmúltban a Vegyipar Házában.

A munkavállalóknak csak mintegy 35 százalékát védi ma kollektív szerződés és csupán 19 ágazati szintű szerződés van érvényben. A munkavállalók és a munkaadók képviselői egyaránt azt állítják, hogy a partneri kapcsolatok javítása a feltétele a kollektív szerződések gyarapodásának - hangzott el a konferencián.

A résztvevők egyetértettek abban, hogy a munka világa szereplőinek érdeke, hogy minél több kollektív szerződés készüljön, bővüljön az ágazati és vállalati kollektív szerződések hatálya alá tartozó munkavállalók köre. Megállapították, hogy az érdekegyeztetés mindhárom eleme fontos, egyiket sem

lehet a rendszerből kiemelni.

A szakszervezetek törekvése ellenére a kollektív szerződéskötés helyzete rosszabb, mint egy évvel ezelőtt:

- az érdekegyeztetés felső szintje nem működik,
- közép szinten nem tapasztalható előrelépés,
- alsó szinten a törvényi feltételek módosítása gyengíti a szakszervezetek pozícióit.

A konferencia résztvevői szükségesnek tartják, hogy a középszintű kollektív szerződések számának növelése mellett azok egyre több számon kérhető garanciális elemet tartalmazzanak.

A résztvevő szakszervezetek hangot adtak elvárásainak mind a kormány, mind a munkáltatók és a szakszervezetek felé.

Kifejezték azon meggyőződésüket, hogy az ágazati kollektív szerződések számának növelésével, azok kiterjesztésével érhető el, hogy a magyarországi munkavállalók a kívánt mértékű kollektív védelemben részesüljenek.

Öt fórum a szociális párbeszéd működtetésére

A hazai politikai és gazdasági átalakulás eredményeképpen - közép és kelet-európa térségében "modell értékűnek" elsőként hazánkban létrejött Érdekegyeztető Tanács több mint tíz éves működése után befejezte működését. A kormány döntése és a szociális partnerek beletörődése révén öt új fórum jött létre a szociális párbeszéd működtetésére.

A gazdasági-szociális konzultáció intézményei: a Gazdasági Tanács, mely a gazdasági fejlesztés, stratégia azon átfogó témáinak megvitatására hivatott, melyek a gazdaság egészét érintik.

A Szociális Tanács a szociális kérdésekkel kapcsolatos társadalmi párbeszéd fóruma.

Az Európai Integrációs Bizottságban szakmai párbeszéd folyik az integrációs felkészülés feladatairól, felhasználva az érdekképviseltek nemzetközi kapcsolatait.

A munka világához kötődő szociális párbeszéd fóruma az Országos Munkaügyi Tanács, mely országos szinten gyakorolja a munkaügyi kapcsolatokat, véleményt nyilvánít, illetve törvényi felhatalmazás alapján megállapodik a munkaviszonyt érintő kérdésekben. A Nemzeti ILO Tanács az ILO (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) 144. számú, a tripartit (háromoldalú) tanácskozásokról szóló egyezményben meghatározott tripartit tanácskozások tevékenységéhez kapcsolódó nemzeti intézkedések elősegítése céljából jött létre.

A szociális és családügyi miniszter Főcze Lajost, a VDSZ elnökét a Nemzeti ILO Tanács tagjává választotta.

Új titkára van a VDSZ Gyógyszergyári Szakszervezetének

A Richter Gedeon Rt-ben a közelmúltban zajlottak a szokásos öt évenkénti szakszervezeti választások. Tóth Ferencné más munkakörbe került, ez év januárjától a Humán osztály vezetésével bízták meg. A titkár helyettese Posztós Endre már hosszú évek óta, azaz 1980-tól dolgozott a szakszervezeti bizottságban, 1985-től mint függetlenített helyettes. A szakma - mert ezt a munkát annak is lehet nevezni - már a tudatalattijában is működik. Ez évben már ő folytatta le a bértárgyalást, közreműködött a megállapodás létrejöttében és korrekt módon előkészítette az esedékes választást. Napjainkban a választásokat nagy kampány előzi meg. Posztós Endre kampánya saját személyisége volt, az eddig végzett munkája nyomán megszerzett bizalom, aminek eredményeképpen csaknem minden szavazatot ő nyert el.

A Richter Gedeon Rt-ben elért eddigi eredmények arról biztosítják a szakszervezeti tagokat, hogy felkészült szakember kezében volt a bizalom, és ez továbbra sem lesz másképpen.

Az új titkár már megkezdte a kollektív szerződés módosításával kapcsolatos tárgyalásokat, olyan naprakészen, hogy a Munka Törvénykönyvének módosításait is figyelembe véve kezdték meg a tárgyalásokat, lehetőleg úgy, hogy a változásokat előnyünkre tudják kihasználni, vagy a hátrányokat a legkisebbre csökkenteni.

A szakszervezeti munka nem látványos, kevés esetben vannak sikerélmények. Kudarcok, idegölő viták, kompromisszumok kísérik. A szakszervezeti titkár csak abba tud beleszólni, ami a kapukon belül történik, csak azokért vállalhat felelősséget. Az országos problémák megoldása a szövetség feladata - mondotta. Még egy kisebb vállalkozás is többet hozhat a konyhára, de annak aki az emberek bizalmát élvezzi, annak nem feladat, hanem hivatás.

Költözik a Simontornyai Bőr Kft

A felszámolás alatt álló, az idén már nem termelő Simontornyai Bőrgyár Rt. egyik közel 6 ezer négyzetméteres üzemcsarnokát bérlő, az év elején még 150 fős Simontornyai Bőr Kft. a magas bérleti díjak miatt leállította a krómcserezett nyersbőr továbbfeldolgozását. A miskolci Szilágyi István és neje tulajdonába került társaság Debrecenbe teszi át székhelyét ahol a Hajdúsági Bőrgyártó és Kereskedelmi Rt-vel együttműködve folytatja a termelést várhatóan augusztustól. Ezzel Simontornyán végleg megszűnik a nagy múlttal és hagyományokkal rendelkező bőrgyártás.

Rendeződött Nagytétény sorsa

Új kezekben van Magyarország legnagyobb növényvédőszer-gyártója, melyet a magyar befektetőkből álló Riegel Invest Kft. vásárolt meg.

A Chinoin Gyógyszergyár, profiltisztítás miatt, már több évvel ezelőtt kezdeményezte a nagytétényi üzletág eladását. Több érdeklődővel folytatott hosszú előkészítő tárgyalássorozat után magyar befektető vásárolta meg a 324 főt foglalkoztató gyárat.

A 30 országba exportáló és több igényes partnerrel, köztük a DuPont vegyipari konszernnel kapcsolatban álló cég teljes egészében megtartja eddigi tevékenységi körét, a hazai viszonyok között egyedülállóan eredményes kutatás-fejlesztést és a hagyományos, illetve újabb termékek gyártását (Fundazol 50WP, Flumite 200), valamint értékesítését.

Az egyes szakterületek több évtizedes tapasztalata, a kialakult és fejlődő kapcsolatrendszer, a folyamatos és magas szintű minőségbiztosítás garanciát jelent arra, hogy a növényvédőszer-gyártás az új tulajdonos alatt is sikeresen folytatódjék.

Vegyiparunkról

Már hosszú ideje növekvő aggodalommal figyeljük vegyiparunk termelésének csökkenését. Keressük az okokat és a választ arra, hogy van-e lehetőség a folyamat megállítására, visszafordítására.

A Központi Statisztikai Hivatal adataival számolva a vegyipari termelés volumene a következők szerint változott a rendszerváltás előtti utolsó 1989-es évhez viszonyítva. (Követve a fejlett országok, így az EU statisztikai rendszerét, nem tekintjük vegyiparnak a kőolaj-feldolgozást, a műanyag-feldolgozást és a gumiipart.)

A vegyipari termelés változása 1998-ig bezárólag

1989 = 100

Vegyipar összesen 59,1

Ipari gázok gyártása 106,0

Szervetlen vegyitermékek 77,1

Szerves vegyitermékek 130,0

Műtrágya 30,9

Műanyag alapanyagok 140,0

Növényvédőszer 28,4

Festékek, lakkok 57,5

Gyógyszerek 39,4

Mosószer, tisztítószer 69,2

Illatszerek, testápolószer 45,0

Vegyiszállak 121,7

Egyéb 55,0

Bár a műanyag-feldolgozás statisztikánkban nem szerepel, a vegyiparhoz fűződő közeli kapcsolata miatt örömmel írjuk le, hogy a szakágazat egészségesen fejlődött és termelése a műanyag alapanyag-gyártással közel azonos mértékben növekedett.

A vegyipar nem egyedüli kárvallottja az elmúlt években végbement folyamatnak. A vizsgált időszakban, két kivételtől eltekintve, valamennyi ipari ágazatban csökkent a termelés. A papír- és nyomdaiparban az index kb. 120 % (a rohamosan fejlődő reklámtévékenység nyomdaipari igénye miatt) míg a gépipar termelése két és félszeresére növekedett. A látványos fejlődésnek egyedüli oka a főleg vámszabadterületen folytatott termelő-összeszerelő tevékenység. A "hagyományos" gépipar termelése ugyanakkor jelentősen csökkent.

Nem savanyú a szőlő. Tudjuk, hogy a gépipar termelésének gyors növekedése munkahelyeket teremt és hasznot hoz a nemzetgazdaságnak, ha közel sem annyit, mint amit számok sugallnak.

A termelésünk jelentős csökkenése természetesen visszatükröződik a vegyitermékek külkereskedelmi forgalmában is. Míg 1989-ben az export-import forgalom mind dollár elszámolásban, mind a rubel elszámolásban külön-külön is kiegyenlített volt, addig 1992-től kezdődően a szaldónk folyamatosan

romlott és már aggasztó mértékű az 1998-ban bekövetkezett romlás.

Vegyitermék külkereskedelmi forgalom

Mértékegység millió USD

Év Export Import Egyenleg

1992 1150 1493 -343

1993 1069 1598 -529

1994 1164 1953 -789

1995 1459 2287 -828

1996 1881 2811 -930

1997 2063 2996 -929

1998 2123 3402 -1279

A bemutatott adatok szükségessé teszik, hogy számba vegyünk az okokat.

1. Mindenekelőtt szögezzük le, hogy nem a vegyipari termelés – sokak által törvényszerűnek mondott - ciklikusságáról van szó. A műanyag-alapanyaggyártásnál és ehhez kapcsolódóan a petrokémiában kétségtelenül megfigyelhető a kereslet és kínálat egyensúlyának időszakos megbomlása, de a vegyipari termelés egészénél az ingadozások már kiegyenlítik egymást.

Az EU vegyipari termelése 1985 és 1998 közötti 14 évben évi átlagban 2,9 %-kal növekedett, úgy, hogy az évenkénti ingadozás +/- 1,5 %-ot ritkán haladta meg. Ebben az időszakban a vegyipar termelése csak egy évben, 1993-ban csökkent 0,9 %-kal, amit a következő év 5,6 %-os termelésnövekedése gyorsan kompenzált.

A magyar vegyiparnak ebben az évtizedben csak két alkalommal 1994-ben és 1997-ben sikerült növekedést felmutatnia. Ki kell tehát mondani, hogy vegyiparunk hosszú ideje tartó válságban van.

2. A KGST összeomlása sújtotta vegyiparunkat is, még akkor is, ha a rubel elszámolású értékesítés teljes termelésünkben elfoglalt 10 % körüli részaránya az ipar átlaga alatt volt és messze nem volt olyan mértékű, mint például a gépiparban, vagy az élelmiszeriparban. A vegyipar kárvallottjai a gyógyszeripar és a növényvédőszeripar voltak.

3. A termelés-csökkenés indokaként gyakran – mintegy erényként – hangoztatjuk, hogy leállítottuk korszerűtlen, környezetszennyező üzemünket. Ez igaz ugyan, de rögtön hozzá kell tenni, hogy ez a világ majdnem minden országában így van. A sajnálatos különbség mindössze annyi, hogy nem épültek ezek helyett új, korszerű üzemek. Ehhez sajnos egyrészt piacunk sem volt, másrészt – néhány vállalatnál eltekintve – pénz sem volt. Nem volt pénzünk az export célú fejlesztésekhez sem.

4. A legnagyobb problémát belső piacunk jelentős részének elvesztése, az átgondolatlan liberalizáció jelentette és jelenti. Ebben valamennyi rendszerváltás utáni kormány ludas.

Sajnálatos változás történt az EU csatlakozási folyamatok forгатókönyvében. A 80-as években a hozzánk hasonló fejlettségű országok (Spanyolország, Portugália stb.) úgy váltak teljes jogú taggá, hogy a csatlakozást követő első naptól kezdődően már teljes mértékben részesültek az EU támogatási alapjaiból és csak ezt követően kezdtek meg a vámok kölcsönös és aszimmetrikus lebontását, az új tagországok belső piacainak fokozatos megnyitását. Most megfordult a sorrend, első lépésként majdnem teljes körűen megnyitottuk belső piacainkat, abban a reményben, hogy majd a felvételünk után részesülünk az EU tagság – ma még ismeretlen mértékű – előnyeiből. Most már teljesen kiszolgáltatott helyzetben vagyunk, tárgyalási alkupozícióink nagyon gyengék, az EU már majdnem mindent megkapott, amire szüksége volt, érthető, hogy nem sietteti a csatlakozást. Ez persze a többi felvételre váró országok esetében is így van, a különbség annyi, hogy társaink az elmúlt években jobban védték belső piacukat. A vegyipar termelésének csökkenése a társult országokban jóval kisebb mértékű volt, mint Magyarországon, sőt a lengyel vegyipar ugyancsak 1989-hez viszonyítva mintegy 20 %-kal növelte termelését. Induláskor ők sem voltak jobb helyzetben, mint mi, és vegyiparuk sem volt fejlettebb a magyar vegyiparnál. Vállalták, az EU-val való időnkénti konfrontációkat és néhány dömpingeljárást is a nyakukba vettek. Ezeket a csatlakozás időpontjáig már mindenki el fogja felejteni, mint ahogyan elfelejtik Magyarország eddig összegyűjtött jó pontjait is. Akkor már csak a felvételre váró országok gazdasági fejlettségét – és az ezzel összefüggő támogatásigényét – nézik.

Mire számíthatunk ezek után, mit hozhat a jövő?